

ESMENES A L'AVANTPROJECTE DE LA LLEI INTEGRAL DE LA MEMÒRIA DEMOCRÀTICA DE CATALUNYA

Aquestes valoracions i esmenes és fan després de rebre l'opinió de diferents entitats de memòria, experts, familiars de desapareguts i víctimes de la guerra civil espanyola i de la postguerra (es poden detallar si és necessari).

Aquestes esmenes estan realitzades amb sentit constructiu i per tal que es puguin millorar molts aspectes.

Esmenes dividides en 3 apartats diferents:

1. Àmbit general
2. Identificació genètica
3. Localització, obertura de fosses i recollida de restes humanes en superfície

1. Àmbit general

En primer lloc i per tal de justificar les esmenes proposades, manifestar que les polítiques de memòria han de ser un pilar transversal per recuperar la identitat de la Catalunya que va resistir a la dictadura franquista. Per tant, aquestes polítiques han de ser de país i capaces d'englobar la totalitat dels morts del conflicte civil, tant dels republicans enterrats majoritàriament en fosses, com també dels executats pels incontrolats en els moments inicials de la contesa civil.

Però sobretot, les polítiques de memòria han de ser un pilar democràtic i de lluita contra el feixisme i contra el revisionisme que estan fer servir tant l'extrema dreta com determinats partits polítics per tal de confondre a la ciutadania.

Dit això, la sensació generalitzada dins l'àmbit de les entitats de memòria, víctimes, represaliats, familiars de desapareguts... és que no acaba d'arribar la informació dels objectius i projectes en l'àmbit de la memòria de la Generalitat, a la vegada que les polítiques no són gaire participatives, poc transversals i fins i tot, en alguns casos, excloents. Sovint, la informació dels projectes que es porten a terme arriben mitjançant els mitjans de comunicació i no pels canals interns (com hauria de ser) i els organismes creats per fer-ho.

Cal una política participativa i de reforç dels Drets Humans per tal de que aquesta memòria democràtica sigui permeable a la societat i apel·lí a valors transversals i de generositat.

També hi ha la sensació que hi ha una gran distància entre el treball que desenvolupen les associacions de memòria, particulars, familiars... per recuperar la memòria i les polítiques que es porten a terme per part del Govern. No existeixen mecanismes de comunicació eficaços que en puguin garantir la connectivitat bàsica, si es vol tenir unes polítiques públiques de memòria d'un país democràtic, de dret i del segle XXI, basades amb els principis de Nacions Unides que tan s'anomenen en aquest avantprojecte de llei.

Així com es denota una tènue cooperació i col·laboració entre els diferents departaments de la Generalitat que porten treballant en la recuperació de la memòria i, aquest, no és un fet d'ara sinó de fa molt de temps. Manifestar que és essencial sumar sinergies i,

també, fer-ho entre les diferents administracions del país, ja siguin d'àmbit municipal, comarcal, diputacions i també les de la resta de l'Estat, tant les autonòmiques com les del govern central.

Les polítiques de memòria d'una societat avançada com la de Catalunya ha d'incloure tots els actors possibles, sense deixar-nos els experts i tècnics del món professional i universitari, sovint oblidats, i que no disposen d'un espai on poder debatre i opinar.

Per tant, expressar que estem molt esperançats en aquesta nova llei de memòria, però alhora preocupats. Doncs, desitgem que aquesta, no només sigui la unió de tres lleis ja existents, sinó que també corregeixi les mancances i doni resposta a les reclamacions històriques de la ciutadania i les millores proposades.

L'èxit d'aquesta nova llei, rau en trobar la fórmula per incloure tots els actors necessaris i essencials per a poder desenvolupar una llei amb els paràmetres definits en el propi avantprojecte. Per tant, creiem totalment necessari generar un debat entre els actors implicats que en puguin definir aquests paràmetres, sempre previ a la presentació definitiva del redactat de la llei.

Necessitem també que hi hagi un paper actiu i dirigent, junt al Govern català, que s'hi impliqui a l'acadèmia.

ESMENES 1:

1. Que les polítiques públiques de memòria històrica de la nova llei siguin transversals i participatives, entre les diferents administracions de Catalunya, l'Estat i de la Unió Europea i també amb les entitats de memòria, acadèmics i experts.
2. Que la nova llei inclogui quins són els organismes d'enllaç entre els responsables de les polítiques i la ciutadania (entitats, familiars..).
3. Que la nova llei incorpori una comissió de la veritat on estiguin representats tots els actors absolutament necessaris.

2. Identificació genètica

La identificació genètica (passats 80 anys) és un dels procediments bàsics, o gairebé dels únics, que permet la identificació de les restes humanes de les fosses o de les restes en superfície, dignificar-los i tornar-los a les seves famílies (si és possible).

Amb l'actual projecte del programa d'identificació genètica de la Generalitat de Catalunya està portant a terme una gran tasca pel que fa a la recollida de mostres de familiars i el posterior creuament amb les restes localitzades a les fosses o restes en superfície.

Tot i això, preocupa la manca de col·laboració per part dels responsables de les polítiques de memòria de la Generalitat de Catalunya amb entitats i organismes. Un fet que posa de manifest aquesta manca de coordinació, per exemple, ho demostra el cas d'una entitat anomenada associació del *Banc d'ADN i familiars de desapareguts a la Guerra Civil i Postguerra Espanyola*. Aquesta va néixer amb l'objectiu de representar i

vetllar pels drets i deures dels familiars de desapareguts i donants genètics del projecte del “Banc d'ADN i familiars de desapareguts” (entre d'altres) impulsat pel Departament de Genètica Forense de la Universitat de Barcelona l'any 2011, amb el suport del Parlament de Catalunya l'any 2013 mitjançant la moció 69/13 i, previ a l'actual projecte impulsat pel Govern de la Generalitat ¹

Després de més d'un any de la signatura dels acords entre els organismes per cedir les mostres recollides durant diversos anys amb el projecte, es posen de manifest la manca de compliment de propostes de col·laboració entre els diferents organismes i els responsables de les polítiques de memòria, en l'àmbit de col·laboració i participació de l'anterior projecte en el sí del projecte d'identificació actual. ²

L'experiència recollida durant diversos anys per part d'aquesta entitat i la Universitat de Barcelona amb el tracte amb dels familiars, la recollida de mostres i la gestió de la documentació és fonamental que pugui ser compartida amb els responsables del nou projecte, com també ho és la necessitat de disposar d'un espai per debatre, treballar i compartir la informació. Hi ha la sensació que en cap moment s'ha volgut incorporar aquest coneixement en aquest nou projecte, fet que s'espera es pugui incloure i solucionar en el marc de la nova llei.

També manifestar que hi ha la sensació que no hi ha cap tipus de relació entre els òrgans manifestats anteriorment i el coneixement de les polítiques que es porten a terme en aquest àmbit genètic (metodologia, els creuaments genètics, l'evolució de les mostres i la informació dels creuaments entre aquestes mostres relacionada amb les dels familiars que van donar el seu perfil genètic al nostre projecte) i que regula la llei dels bio-bancs genètics, fet que també s'espera que es pugui solucionar amb aquesta nova llei.

Pel que fa a l'àmbit més tècnic (la recollida de les mostres genètiques i els posteriors tràmits) també genera certs dubtes per manca d'informació sobre la metodologia, programes i sistema de creuament d'informació. Per exemple, la recollida de les mostres a distància pels propis familiars. ³

També recordar que són moltes les víctimes que van perdre la vida en llocs d'on no n'eren originaris i que els seus despulls resten enterrades en aquests espais. Per tant, és essencial compartir la informació documental i genètica amb la resta de comunitats autònomes que tenen projectes similars, així com a la resta de països d'on eren originaris els desapareguts i llurs famílies.

ESMENES 2:

1. Que la llei prioritzi i tingui celeritat amb la recollida de mostres genètiques de familiars de desapareguts i la comparativa amb les mostres genètiques de les restes humanes de les fosses o de les restes en superfície. Els familiars de desapareguts són d'edats molt avançades i encara som a temps de donar la reparació en vida d'aquests.

---

¹ Podem dir que va ser l'antecedent de l'actual projecte pel que fa a la presa de mostres dels familiars de desapareguts, en un moment en que des de l'àmbit institucional no hi havia la voluntat política de fer res al respecte.

² La última proposta que ens van fer a l'associació per poder participar en el nou projecte va ser la de canviar el nom de l'entitat per una altra que inclogués en sentit genètic “associació de familiars de desapareguts”. No només va ser, evidentment, rebutjat sinó que posa de manifest la voluntat de no cooperar ni voler col·laborar.

³ Contaminació en la presa de mostra, degradació de la mostra i cadena de custòdia.

2. Que la nova llei reguli el procediment d'informació als familiars i els drets dels donants de les mostres dels treballs que es realitzen amb la seva informació genètica i dels creuaments que es practiquen amb la col·lecció de mostres resultat de l'exhumació de fosses i recollida de restes humanes en superfície, tal com regula la llei dels bio-bancs genètics.
3. Que la nova llei ha d'incloure el procediment per regular la col·laboració entre l'associació del "Banc d'ADN i familiars desapareguts a la guerra civil i postguerra espanyola", així com els treballs realitzats des de la Universitat de Barcelona, amb l'actual projecte d'identificació genètica de la Generalitat de Catalunya.
4. Que la nova llei incorpori el procediment i el sistema d'intercanvi d'informació genètica amb altres bancs genètics d'arreu de l'estat, així com els procediments de presa de mostres a l'estranger i l'intercanvi d'informació entre projectes, tal com regulen altres sistemes d'intercanvi d'informació genètica i identificació d'altres departaments de la Generalitat de Catalunya.

3. Localització, obertura de fosses i recollida de restes humanes en superfície.

El mapa actual de fosses inclou la localització de més de 500 fosses arreu del territori de Catalunya, entre provables i confirmades. Però són centenars les que encara resten per marcar, sobretot a les Terres de l'Ebre i són moltes més que 20.000 les restes humanes pendents de localitzar, tenint en compte que només a la batalla de l'Ebre van perdre la vida més de 40.000 persones.

També posar de manifest que són centenars les restes humanes en superfície que resten al lloc on van quedar dipositades o moltes les imatges de restes humanes dipositades en espais de memòria de manera improvisada i que van en contra de la dignitat humana.

Per tant, manifestar la manca de rigor a l'hora de recuperar restes humanes. Expressar que hi ha restes humanes que foren documentades en el Projecte de localització de fosses a les comarques del Priorat i les Terres de l'Ebre i que encara romanen pendents de recollir (passat més d'un any).

És essencial que la localització de les noves fosses es faci amb el coneixement de les entitats de memòria i els experts universitaris del territori, així com amb la cooperació amb els municipis i els partits judicials. Sovint, les entitats de memòria del territori no tenen cap tipus de coneixement de les accions que es realitzen des del Govern en l'àmbit de localització de fosses i recollida de restes humanes en superfície.

És totalment necessària la col·laboració de la ciutadania en aquests tipus de projectes, així com la suma de sinergies amb entitats i col·lectius.

Al redactat de l'avantprojecte de llei, en cap moment es parla de la cerca i recuperació de les restes òssies en superfície que són abundants.

ESMENES 3:

1. Que es recuperin el màxim de restes humanes de les víctimes de la Guerra Civil, tan les ubicades inhumades en fosses com també les abundants restes òssies escampades en superfície per els antics fronts de combat.
2. Que es creï un ens destinat únicament a la cerca i identificació de noves fosses, sense limitacions cronològiques i dotat d'un pressupost econòmic idoni. Format per experts de cada territori concret d'actuació.
3. Que s'iniciï un pla ambiciós i efectiu per a catalogar i patrimonialitzar tots els elements que subsisteixen de la Guerra Civil: fortificacions, façanes impactades per metralla, monuments... per a procurar-ne, sobretot, la seva protecció, evitar-ne la degradació i destrucció. Pla realitzat per els experts de cada territori concret.
4. Que es creï una base de dades centralitzada on hi figurin tots els noms de desapareguts i difunts enterrats en fosses.
5. Que es creï un grup dedicat a la recerca de difunts per tots els registres civils dels municipis de Catalunya, mitjançant equips de cada territori, coneixedors del seu àmbit geogràfic d'estudi. També dotar a aquests grups d'empara legal per accedir a aquests arxius per exigir l'accés als mateixos. Si cal amb l'acompanyament de les autoritats d'ordre corresponents (Mossos d'Esquadra).
6. La transparència ha de guiar l'activitat de recuperació de les restes i s'ha de fer pedagogia dels fets històrics que van passar als indrets que tenim fosses i s'han de senyalitzar com a llocs de memòria.